

пропонується виконувати твір або частину твору, який вивчається, одразу напам'ять. Це дозволяє з перших занять «включити» студента в емоційний лад, викликати прояви власного ставлення до художнього змісту твору, що в деякому сенсі є імпровізація.

Ще один шлях залучення до імпровізації - створення перекладень, аранжувань та виконання п'єс у джазовій імпровізаційній манері. Ці музичні форми займають повноправне місце в педагогічному та виконавському репертуарі як солістів, так студентських ансамблів й всіляких складів. Елементи джазової імпровізації мають методичне значення для придбання сучасних метро-ритмічних, темпо-ритмічних, полі-ритмічних, ладо-тональних і гармонійних навичок.

Імпровізація має здатність об'єктивно відображати професійний рівень інструменталіста, але вона є водночас проявом особистісної індивідуальності. Як вважає О.М.Степурко, імпровізація дозволяє «виводити назвні» і коригувати підсвідомі проблеми. Імпровізація і заняття творчістю виявляють психологічні особливості, дозволяють з ними працювати. Є думка, що люди, які не сприятливі до імпровізації - закомплексовані, агресивні та образливі. Навпаки, ті хто має навички імпровізації, володіють надзвичайною свободою, прийняттям світу, прийняттям себе. У них є вміння імпровізувати не тільки музику, але і життя [4, с.35-36]. Перифразуючи вислів М.А.Сапонова про цінність імпровізації в її неповторності, можна припустити, що будь-яка імпровізація, або її елементи, цінні самі по собі як можливість відчувати «терапевтичний» ефект творчості.

Імпровізація як метод може значно активізувати фахову підготовку сучасного студента. Використання елементів імпровізації, аранжування, інструментального перекладання, дозволяє закріплювати навички, необхідні для подальшої творчої діяльності. Завдяки імпровізації можливо зміцнити технічну базу, більш вільно опанувати клавіатурою, розвинути ладо-тональне і гармонійне мислення, емоційність, образність, вміння виявляти стилістичну своєрідність, чіпку пам'ять. Також розвивається вміння чути себе та впливати на слухачьку аудиторію, що значно змінює ставлення до спеціального інструменту як до досконалішого засобу комунікації та арт-терапії. Пронизуючи всі рівні спеціальної музичної підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва, естетика імпровізації дозволить кожному студенту, незалежно від рівня підготовки, активізувати власний творчий потенціал, розширити емоційну палітру, провести власну «психоемоційну корекцію» і підготуватись до багатовекторної діяльності в сучасних умовах.

Література:

1. Воспоминания о Розе Тамаркиной: сборник статей/Сост. Я.Мильштейн, ред.Г.Цыпин.– М.: Сов. Композитор, 1989.– 120 с.
2. *Перельман Н.* В классе рояля.– Л.: Музыка, 1986. – 70с.
3. *Сапонов М.А.* Искусство импровизации: Импровизационные виды творчества в западноевропейской музыке средних веков и Возрождения. –М.:Музыка, 1982.–77с.
4. *Степурко О.М.* Психология в джазе //Музыка в школе. – 2007.– №6.– С. 34– 39.

УДК 378.091.12-051:7.071

Роман Н.М.

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ МУЗИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО РОБОТИ З ТВОРЧИМИ КОЛЕКТИВАМИ

В статье затронуты аспекты подготовки студентов музыкальных специальностей к работе с творческими коллективами. Обоснована необходимость такой подготовки, выделены основные формы и направления музыкально-педагогической деятельности.

Ключевые слова: *музыкально-педагогическая деятельность, творческий коллектив, художественный руководитель.*

Цілеспрямованість державотворчих процесів тенденційно позначилася на всіх, без винятку, сферах життя українського суспільства. Не залишилися осторонь освітня, культурна та мистецько-просвітницька галузі, які також активно поповнюються новими науковими та творчими здобутками вчених, освітян, мистецтвознавців та митців.

Ураховуючи актуальність модернізованого підходу до звичних форм та методів навчальної діяльності, доцільно наголосити на вивченні та подальшому використанні вже існуючих педагогічних систем. Підготовка висококваліфікованих та конкурентноспроможних фахівців традиційно була першочерговою метою вищих навчальних закладів. Творчі спеціальності, зокрема музичні, вимагали особливих знань, умінь та навичок, які студенти систематично набували з раннього дитинства і обов'язково удосконалювали протягом усього життя.

Одним із найбільш затребуваних напрямів професійної реалізації студентів музичних спеціальностей була і залишається зараз робота з творчими колективами. Для української культури, як і для багатьох культур світу, колективна музична творчість є головним підґрунтям, на якому базуються майже всі культурні надбання [5; 7]. Генетичне прагнення до ансамблевого співу або гуртової гри привело до створення сучасних ансамблевих, оркестрових, хорових музичних форм [1].

Кожен навчальний заклад, мистецькі або клубні установи обов'язково мають творчі колективи, які вивчають, зберігають, розвивають та популяризують світову музичну культуру або музику свого регіону. Як свідчить практика, такі колективи, різні за жанрами та напрямами, беруть активну участь в урочистих та святкових заходах, фестивалях та конкурсах, вони є визнаними та нерідко високо оціненими фахівцями, завдяки чому з гордістю носять почесні державні звання.

Традиційно так склалося, що музично-педагогічна діяльність спонукає студентів музичних спеціальностей до керування вже існуючими творчими колективами або до організації нових. До створення та керівництва творчими колективами студентів музичних спеціальностей готують ґрунтовно й комплексно. Обов'язковими є заняття із основного та додаткового інструментів, диригування, співів, теорії музики, сольфеджіо та гармонії [2]. Окрема увага приділяється вивченню історії музики та світової культури. Студенти вчать розумітися на виконавських стилях, орієнтуватися в музичних напрямках та течіях.

Практична діяльність показала, що керівник творчого колективу повинен мати надлишок професійних знань та бути ерудованою особистістю. Якщо студенти музичних спеціальностей мають на меті у майбутньому працювати керівниками творчих колективів, то вони мусять послідовно й постійно прагнути професійного та загальнокультурного розвитку. Таке цілеспрямоване зростання надасть можливість завжди бути цікавими й авторитетними для своїх підлеглих, незалежно від їхнього віку та статусу.

Звичайно, не кожен із студентів зможе стати успішним керівником творчого колективу. Майбутній керівник, окрім професійної підготовки, має культивувати в собі лідерські якості, здатність ефективно управляти колективом, собою, своїми емоціями, навчитися продуктивно розподіляти робочий час, відведений для зведених репетицій, індивідуальних занять та самопідготовки. Для керівника творчого колективу важливо мати авторитет та якості лідера, бо такі люди, як правило, відрізняються інтелектом, прагненням до знань, надійністю, відповідальністю, умінням зрозуміти та підтримати оточуючих, соціальною та громадянською активністю [2; 8].

У процесі майбутньої музично-педагогічної діяльності керівникові творчого колективу необхідними стануть винахідливість та уміння гнучко реагувати на зовнішні зміни та внутрішні настрої в окремих групах виконавців. Важливими для нього будуть уміння уважного ставлення до виконавців, аналіз їхніх базових задатків та набутих навичок, вироблення здатності майстерного використання творчих ресурсів кожного окремого учасника колективу. Вміння керівника допомогти учням у швидкому вивченні нових партій, оволодіння технічними або віртуозними виконавськими прийомами сприятиме підвищенню мистецького рівня та результативності музичних здобутків творчого колективу.

Робота з творчим колективом вимагатиме у студентів музичних спеціальностей аргументованості та лояльності під час підбору учасників творчого колективу, аналізу та оцінки їхніх музичних здібностей, належного професійного рівня підготовки, майстерності особистісного спілкування у колективі, виконання своєї незамінної ролі в загальному музичному проекті. Уже в студентські роки майбутній керівник набуває навичок розподілу виконавців за тембром та висотою голосу, музичними здібностями (відчуттям темпоритму, чистотою інтонації), технікою виконання, артистичними задатками, сценічною впевненістю, зовнішніми характеристиками.

Підготовка студентів музичних спеціальностей до роботи з творчими колективами проводиться послідовно, протягом усього терміну навчання та включає різні форми, які традиційні для вищих навчальних закладів та вже неодноразово підтвердили свою ефективність.

Однією з найбільш педагогічно доцільних форм є участь студентів у навчальних творчих колективах. У багатьох вищих закладах освіти ще збереглися у навчальних планах традиційні форми аудиторних занять, як ансамблевий, оркестрових та хоровий клас. Завдяки цьому студенти музичних спеціальностей мають можливість набувають уміння та навички в усіх названих напрямках.

Участь у навчальному творчому колективі є простою та дієвою формою підготовки студентів до роботи з творчими колективами. Під час таких занять вони набувають практичних навичок оволодіння одним або декількома музичними інструментами, вчать виконувати ансамблеву або хорову партитуру, співати або грати свою окрему партію. Ефективності у досягненні кінцевої мети допоможуть визначення пріоритетних завдань, які будуть індивідуальними для кожного окремого студента.

За роки навчання студенти музичних спеціальностей у процесі практичних занять з творчих дисциплін знайомляться із значною кількістю музичних творів, вивчають їхню загальну форму, структуру і, нарешті, свою власну партію [2; 4]. Такі заняття формують музичний смак, слух, пам'ять, значно розширюють кругозір, позитивно впливають на загальну ерудованість.

Під час подальшої роботи з творчими колективами студенти музичних спеціальностей, зазвичай, широко використовують знання, набуті на заняттях у ансамблевому, оркестровому та хоровому класах. У своїй педагогічній діяльності вони безпомилково відчують і, навіть передбачають, типові помилки своїх майбутніх учнів та виконавців, завчасно усувають та пояснюють можливі метро-ритмічні, технічні, акустичні, або динамічні ускладнення. Це можливо передусім тому, що під час навчання та професійно-педагогічного становлення їм було надано унікальну можливість брати участь у творчому колективі, самостійно виконувати партію, відчуваючи інших виконавців та звучання партитури в цілому.

Педагогічна наука неодноразово підтвердила корисність та унікальність колективних форм діяльності у навчальному та виховному процесах. Розвиток творчої особистості детермінується у співпраці з іншими. Учасників творчого колективу об'єднує система взаємовідносин, яка характеризується спільними художніми цінностями, ситуативними інтересами, ідеалами, смаком, сценічними перспективами. Можливість самовизначення, самоствердження та самореалізації є важливим чинником для усіх без винятку членів колективу, зокрема і для його керівника. Визнання значущості та корисності діяльності творчого колективу у суспільному та мистецькому житті громади, підтримка з боку викладачів, рідних та друзів є важливим чинником на шляху соціалізації та розвитку особистості у сучасному суспільстві.

Підготовка студентів музичних спеціальностей до роботи з творчими колективами є необхідною та перспективною формою навчальної діяльності. Набуття необхідних знань, умінь та навичок роботи з таким колективом допоможе майбутньому фахівцю досягти професійної реалізованості, залучити до музичної культури нових аматорів та професійних музикантів, створити власний конкурентоздатний музичний продукт, який сприятиме збереженню та розвитку національної культури України.

Література:

1. **Гуцал В.** Грає оркестр українських народних музичних інструментів. – К., 1978. – 168 с.
2. **Восводін В.** Пособие для руководителя студенческого оркестра народных инструментов. – К., 2003. – 143 с.
3. **Калугина Н.** Методика работы с русским народным хором. – М., 1977 – 254 с.
4. **Комаренко В.** Український оркестр народних інструментів. – К., 1960. – 82 с.
5. **Мацневский И.** Народная инструментальная музыка как феномен традиционной культуры. Общетеоретические проблемы: Автореф. дисс. д-ра искусствоведения: 02. / ЛГИ театра, музыки и кинематографии им. Н.К. Черкасова. – Л., 1990. – 47 с.
6. **Новаторов В.** Организаторы досуга. – М.: Россия, 1989. – 62 с.
7. **Пасічник Л.** Академічне народно-інструментальне ансамблеве мистецтво України ХХ ст.: історико-виконавський аспект: Автореф. дис. канд. мистецтвознавства: 01 / ЛДМА ім.М.В. Лисенка. – Львів, 2007. – 17 с.
8. **Піча В.** Вільний час: тенденції і проблеми розвитку. – К., 1992. – 106 с.
9. **Юцевич Є., Безп'ятов Є.** Оркестр народних інструментів. – К., 1948. – 114 с.

УДК 371.13

Ревенко І.В.

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГУМАНІТАРНОГО ПРОФІЛЮ

У статті розкрито сутність поняття «спрямованість особистості». Проаналізовано основні напрямки формування художньо-естетичної спрямованості майбутніх учителів гуманітарного профілю.

Ключові слова: спрямованість особистості, художньо-естетична спрямованість майбутнього вчителя, естетичні потреби, художньо-естетичні інтереси.

Інтенсивний соціально-економічний, політичний та духовний розвиток незалежної, демократичної України початку ХХІ століття позначився низкою реформ у різних галузях суспільного життя, зокрема в освіті. В умовах модернізації системи освіти відбувається переосмислення ролі вчителя, висувуються нові вимоги до підготовки педагогічних кадрів. Сучасний вчитель – це не тільки фахівець у певній галузі знань, він є носієм культури, на нього покладається важлива місія акумулювання та трансляції культурних і духовних цінностей наступним поколінням.

Як зазначено в Державній національній програмі «Освіта» (Україна ХХІ століття), одним з пріоритетних напрямів реформування виховання є забезпечення високої художньо-естетичної освіченості та вихованості особистості. Важливу роль у здійсненні художньо-естетичного виховання школярів відіграють як вчителі художньо-естетичних дисциплін, так і вчителі гуманітарних дисциплін, адже художньо-естетичне виховання повинно мати цілісний та організований характер, що вимагає координованості дій всього педагогічного колективу. У зв'язку з цим актуалізується проблема формування художньо-естетичної спрямованості майбутніх учителів гуманітарного профілю.

Поняття спрямованості особистості достатньо широко висвітлено у психолого-педагогічній науці (Б. Ананьєв, Л. Божович, Л. Мітіна, К. Платонов, С. Рубінштейн, Д. Узнадзе, Д. Фельдштейн та інші вчені). Різні аспекти досліджуваної проблеми висвітлюються у наукових працях, присвячених: психології праці й особистості вчителя (Г. Балл, І. Бех, О. Леонтьєв, О. Киричук, Г. Костюк, Н. Кузьміна, В. Моляко, В. Рибалко, В. Семиченко та інші); сутності естетичних потреб та інтересів (Б. Додонов, К. Ізард, Л. Паненкова, Г. Саїк, Б. Теплов, Г. Шингаров та інші).

На думку більшості дослідників провідною характеристикою особистості є її спрямованість, яка є системою домінуючих мотивів поведінки і діяльності. Спрямованість -